

7. Szkoła Techniczna

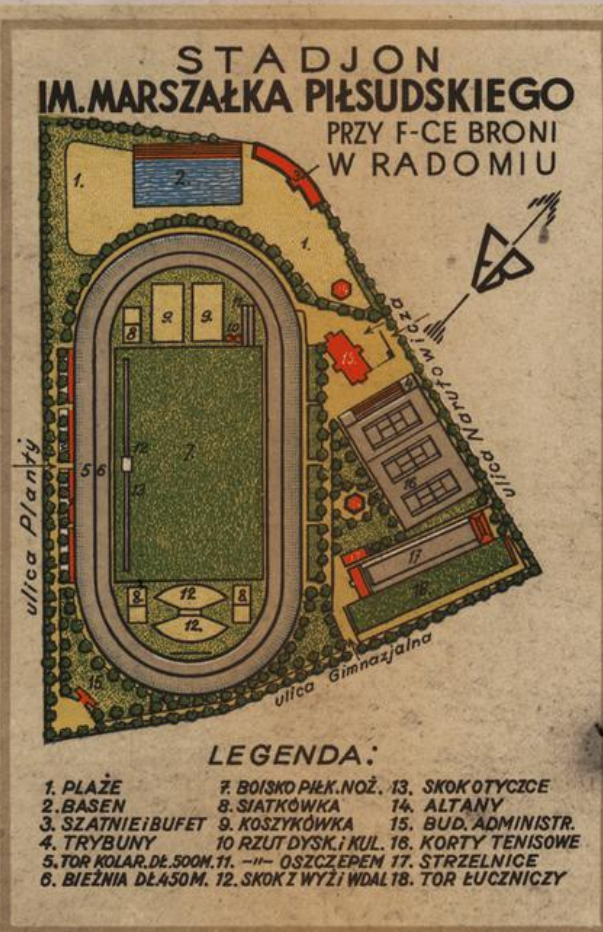
ul. Kościuszki 7
Idea utworzenia Państwowej Średniej Szkoły Technicznej w Radomiu było kształcenie wykwalifikowanej kadry dla miejscowej Fabryki Broni. Wraz z wybuchem wojny, we wrześniu 1939 roku, szkołę czasowo zamieniono w szpital polowy. Podczas okupacji niemieckiej była to jedyna na terenie dystryktu radomskiego średnia szkoła męska, która miała kształcić wykwalifikowanych pracowników potrzebnych okupantowi w budownictwie i przemyśle. Mimo zagrożeń ze strony okupanta, uczniowie szkoły angażowali się w działalność konspiracyjną. Większość z nich należała do „Szarych Szeregów”.

8. Stadion Broni

ul. Narutowicza/Chałubińskiego
Uroczyste wmurowanie kamienia węgielnego pod budowę stadionu sportowego przy Fabryce Broni odbyło się 3 maja 1929 roku. Z powodu niezwykle wysokich kosztów inwestycji stadion powstawał etapami. Część prac wykonana została przez pracowników Fabryki Broni w ramach czynu społecznego.

W 1930 roku wybudowane zostało boisko piłkarskie. W kolejnych latach oddano do użytku: strzelnicę sportową, trzy korty tenisowe, boisko do koszykówki, basen, szatnię z bufetem oraz budynek administracji. Obiekty te stały się siedzibą istniejącego od 1926 roku Klubu Sportowego „Broń” Radom. W 1934 roku oddano do użytku tor kolarski. Był to jeden z pierwszych takich obiektów w kraju. Umożliwiał on nie tylko uprawianie kolarstwa, ale także testowanie oraz promowanie produkowanych w fabryce rowerów marki „Lucznik”.

9. Park Planty

Park Planty/ul. Chałubińskiego
Pierwszy park na Plantach powstał przy Fabryce Broni pomiędzy ul. Dowkontta/Ks. J. Poniatowskiego a torami kolejowymi. Jego pomysłodawcą i założycielem był dyrektor fabryki inż. Kazimierz Ołdakowski. Jako znawca przyrody sam wybierał do niego drzewa i krzewy. Początki parku „Planty” w obecnym miejscu wiązały się z planami wybudowania bulwarów. Bulwary miały się ciągnąć wzdłuż płynącego tędy potoku południowego. Zrezygnowano jednak z tego pomysłu, potok na tym odcinku został wpuszczony w podziemny kanał, a teren osuszono i zniwelowano nierówności nawożąc ziemię. Dopiero na przełomie lat 50-tych i 60-tych dwudziestego wieku, przystąpiono na tym terenie do realizacji nasadzeń i wytyczania alejek. Posadzono tu gatunki szybko rosnące jak topole, klony i jesiony. W drzewostanie parkowym dominują gatunki liściaste. Warstwa krzewów najliczniej reprezentowana jest przez jaśminowiec, tawuły i czarny bez. Towarzyszą im nieliczne bzy lilaki, berberysy, żylistki i ligustr, sadzone najczęściej wzdłuż alejek parkowych.

10. „Dom inżynierów”

ul. Kościuszki 6
Przed wojną był to budynek z mieszkaniami o wysokim standardzie, przeznaczonymi dla wysoko wykwalifikowanych pracowników Fabryki Broni i ich rodzin. W latach okupacji budynek ten był siedzibą niemieckiej Policji Bezpieczeństwa w dystrykcie radomskim. W jego piwnicach znajdowały się cele dla aresztowanych, a na piętrach pokoje przesłuchań, w których bito i torturowano zatrzymanych. Wielu z nich straciło tu życie. Po zakończeniu śledztwa więźniowie najczęściej byli wywożeni do obozów koncentracyjnych lub na egzekucje. W 1945 roku budynek stał się siedzibą Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego i znów pełnił rolę aresztu śledczego, tym razem dla przeciwników władzy komunistycznej. Świadectwem ludzkich tragedii, jakie rozegrały się w murach tego budynku, są wydrapane przez więźniów napisy na ścianach oraz drzwiach piwnic. Przed gmachem znajduje się, wykonana przez Stanisława Romańczuka, rzeźba z napisem „Nigdy więcej wojny”. W ścianę budynku wmurowane zostały dwie tablice: jedna poświęcona ofiarom Gestapo, a druga ofiarom NKWD i UB.

11. Dom Kultury

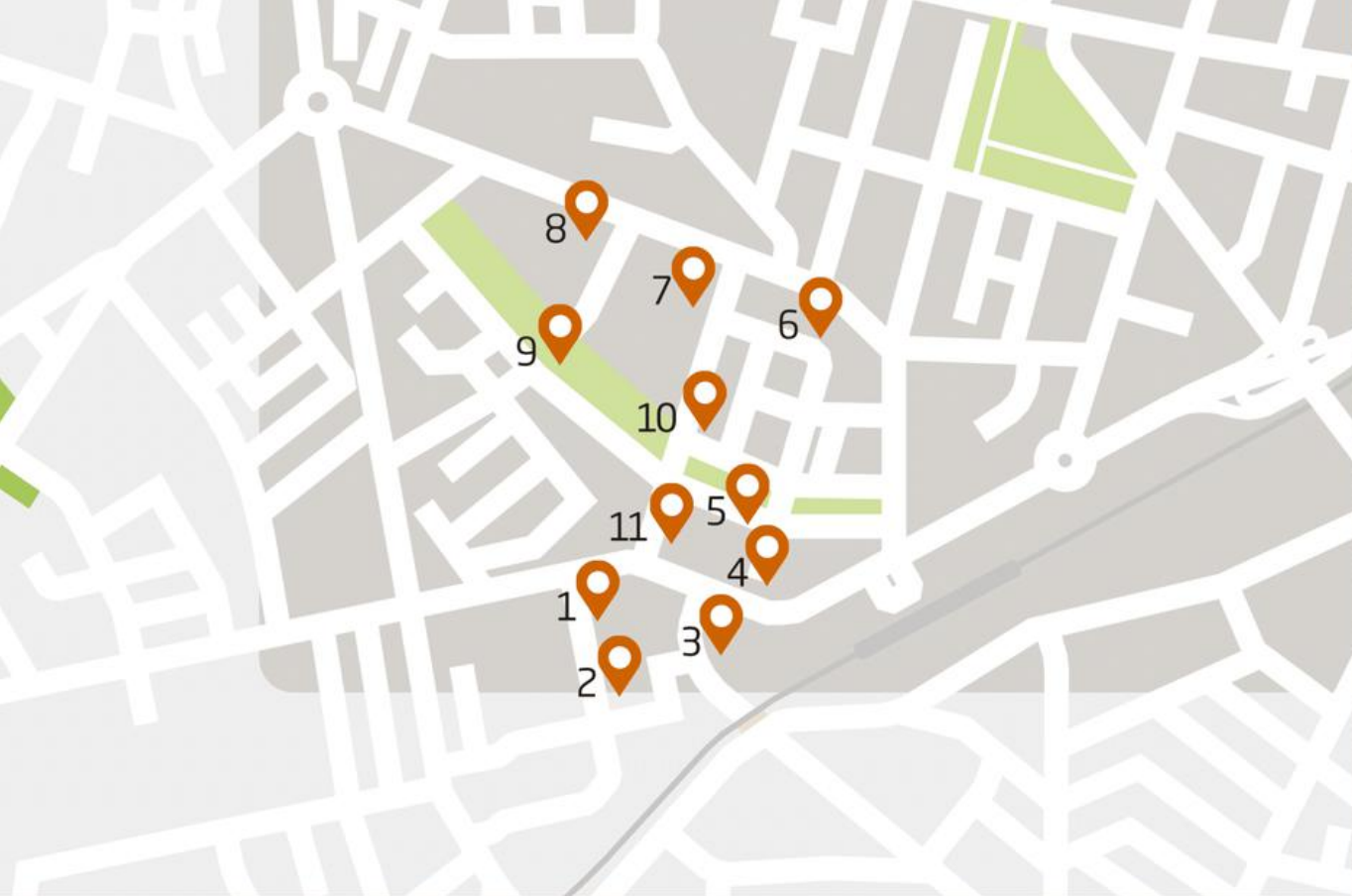
ul. Kościuszki 2
11 listopada 1931 roku miało miejsce uroczyste otwarcie Kasyna Pracowników Fabryki Broni. Dotowane przez fabrykę kasyno pełniło rolę placówki kulturalno-oświatowej. Było także miejscem rozrywki dla pracowników zakładu i ich rodzin. Działały w nim amatorskie zespoły artystyczne, chóry, orkiestry i koła zainteresowań. Oferta kulturalna kasyna była niezwykle urozmaicona. Organizowano tu uroczystości patriotyczne, prelekcje, odczyty jak również spektakle teatralne, zabawy dla dzieci oraz bale karnawałowe. Kasyno pełniło także funkcję reprezentacyjną. Podejmowano w nim wielu dostojnych gości wizytujących fabrykę. Odwiedzili je m.in.: Prezydent RP Ignacy Mościcki, Marszałek Polski Edward Śmigły-Rydz oraz król rumuński Karol II. Podczas okupacji niemieckiej budynek pełnił funkcję kasyna wyłącznie dla Niemców. Po wojnie, od 1948 roku w miejsce kasyna Fabryki Broni powołano Zakładowy Dom Kultury „Walter”. Funkcjonował nieprzerwanie do 1991 roku. Placówka była jedną z najprężniej działających instytucji kultury w Radomiu.

RADOM NA WEEKEND

HISTORIA RADOMSKICH PLANT

1. Fabryka Broni Radom

ul. Biznesowa 1
 Fabryka została wybudowana w latach 1923-1925. Do wybuchu II Wojny Światowej, była jednym z najważniejszych producentów broni strzeleckiej dla Wojska Polskiego. Największym sukcesem fabryki w dziedzinie produkcji cywilnej były rowery marki "Łucznik". Po wojnie, zniszczona i rozgrabiona została z trudem odbudowana. W czasach Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej zmieniono jej nazwę i rozbudowywano. W latach 70-tych, w Zakładach Metalowych „Predom-Łucznik” im. Generała Waltera, pracowało około 10 tys. osób. W 1976 roku rozpoczął się tu protest robotniczy przeciwko komunistycznej władzy, który przeszedł do historii pod nazwą „Radomskiego Czerwca '76”.

2. FB podczas niemieckiej okupacji

ul. Biznesowa/Przemysłowa
 Warunki pracy w fabryce pod zarządem niemieckim były niezwykle ciężkie. Dochodziło do licznych przypadków fizycznego znęcania się nad pracownikami, a nawet zabójstw. Na terenie zakładu od początku okupacji działała siatka konspiracyjna, zajmująca się wynoszeniem wyprodukowanych w zakładzie pistoletów Vis. Gestapo wpadło na trop zakładowej siatki konspiracyjnej po nieudanej akcji w Rożkach.

W wyniku śledztwa Niemcy dokonali licznych aresztowań wśród pracowników i ich rodzin, a następnie w dniach 12-15 października 1942 roku, przeprowadzili szereg publicznych egzekucji.

3. Pierwsi dyrektorzy FB Radom

Plac Kazimierza Ołdakowskiego
 Pierwszym dyrektorem radomskiej Fabryki Broni był inż. Andrzej Dowkontt. Uczestniczył w jej powstawaniu od etapu projektowania, poprzez budowę, kompletowanie parku maszynowego, aż po uruchomienie pełnej linii produkcyjnej karabinów Mauser wz. 98. Od 1927 roku do wybuchu II Wojny Światowej funkcję Dyrektora Naczelnego Państwowej Fabryki Broni w Radomiu pełnił Kazimierz Ołdakowski. Powszechnie uznawany za ojca sukcesu radomskiej fabryki.

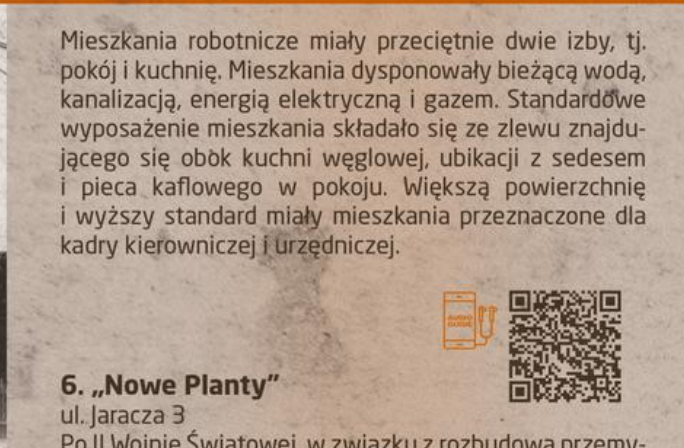
4. Osiedle „Plenty”

ul. Dowkontta 2
 Nazwa „Plenty” pochodzi od czynności polegającej na równaniu - „plantowaniu” terenu przeznaczonego pod zabudowę. Tak m.in. przygotowywano tereny, na których wybudowano zakłady i osiedle pracownicze Fabryki Broni. Na osiedlu wzniesiono zabudowę w trzech kwartałach: pierwszym - kolonii robotniczej, drugim - kolonii robotniczo-urzędniczej i trzecim - urzędniczym. Łącznie znajdowały się w nich 504 mieszkania o standardzie, jakiego jeszcze w Radomiu nie widziano. Mieszkańcy osiedla, z racji zatrudnienia w fabryce, należeli do lepiej sytuowanej części społeczności miasta.

5. W trosce o zdrowie załogi FB

Park Planty/ul. Planty 7
 Priorytetem kierownictwa Fabryki Broni było zapewnienie komfortu pracy i odpowiednich warunków bytowych dla pracowników. W trosce o stan zdrowia załogi uruchomiono przychodnię zakładową i szpital. Zdając sobie sprawę z tego jak istotne znaczenie dla zdrowia ma higiena osobista, wybudowano też łaźnię publiczną. Obiekt ten powstał przede wszystkim z myślą o lokatorach mieszkań robotniczych, w których nie było łaźni.

6. „Nowe Planty”

ul. Jaracza 3
 Po II Wojnie Światowej, w związku z rozbudową przemysłu w Radomiu, szybko rosło zapotrzebowanie na lokale mieszkalne. Pomiędzy istniejącym już osiedlem przy dawnej Fabryce Broni (wówczas Zakłady Metalowe im. K. Waltera w Radomiu), a śródmieściem znajdowały się niezabudowane zwartą zabudową obszary, na których planowano inwestycje budowlane jeszcze przed wybuchem wojny. W latach 1950-1955 powstało na tym terenie nowoczesne osiedle mieszkaniowe, tworzące wraz z przedwojennym osiedlem pracowniczym dzielnicę „Planty”.

Plenty – jeden z najbardziej rozpoznawalnych punktów na industrialnej mapie miasta. Osiedle powstało w związku z budową Państwowej Fabryki Broni i było ewenementem na skalę krajową w ówczesnej Polsce. Na jego terenie powstały szerokie – jak na ówczesne standardy – uliczki pełne zieleni. Pracownicy mieli do dyspozycji przedszkole, szkoły, w tym szkołę zawodową, a do tego dom kultury, łaźnię i stadion. Historia osiedla i fabryki broni jest niezwykle fascynująca.

Wybierz się na spacer ulicami osiedla i terenami dawnej fabryki - poznaj historię radomskich Plant.